

ГЛАВА 14

ПЛОВДИВ

14.1. Държавна сигурност срещу бившите хора

В Пловдив и Пловдивска област подсъдими пред „народния съд“ са 1362 души, от които 328 са осъдени на смърт (екзекутирани 170), а осъдените до живот са 157 души. Оправдани са 188 от подсъдимите, а 20 души умират по време на следствията⁶⁰¹.

В периода 1947–1956 г. „за укрепване на народната власт и разгром на контрареволуцията органите на КДС са разгромили и обезвредили над 30 по-големи нелегални организации с повече от 1000 души“⁶⁰², а в началото на този период като вражески елементи в Пловдивски окръг са класифицирани около 20 хил. души⁶⁰³.

Само през 1951 г. и 1952 г. са арестувани 1243 контрареволуционни елементи, от които 476 души са вкарани в затвора, 353-ма са въдворени в концлагери, освободени по оперативни съображения или поради недоказаност са 287 души, а останалите 127 души са предадени в прокуратурата или „отлежават“ в следствения арест^{604,605}.

По данни на ДС към 1957 г.⁶⁰⁶, без да се отчитат убитите веднага след „Девети“ и по време на „народния съд“, общият брой на репресираните в Пловдивски окръг е 2687, от които са ликвидирани 159 души.

В Пловдивски окръг през 1974 г. като врагове на режима са определени 2853 души, 223-ма от които са синове и дъщери на контрареволуционни елементи и на ликвидирани такива. Като най-опасни са посочени 1267

⁶⁰¹ ЦДА, ф. 250, оп. 1, а.е. 70, л. 44–46, извадки от сведението на главния народен обвинител Георги Петров за присъдите на народния съд до ЦК на БРП(к) от 3 юли 1945 г.

⁶⁰² АКРДОПБГДСРСБНА, ф. 22, оп. 1а, а.е. 108, л. 1, справка относно дейността и проявите на вражеския контингент в Пловдивски окръг около събитията в Чехословакия, искана с писмо № 5016/23 октомври 1968 г. на Управление VI-то КДС – София.

⁶⁰³ АКРДОПБГДСРСБНА – Пд, ф. 1, оп. 17, а.е. 141А, информация относно репресиранни лица в Пловдивски окръг от 9 септември 1944 г. до 1 януари 1957 г.

⁶⁰⁴ АКРДОПБГДСРСБНА, ф. 8, оп. 1, а.е. 122, таблица за движението на репресираните за 1951 г.

⁶⁰⁵ Пак там, а.е. 124, годишни отчети за репресираните по поделения за 1952 г.

⁶⁰⁶ АКРДОПБГДСРСБНА – Пд, ф. 1, оп. 17, а.е. 141А, информация относно репресиранни лица в Пловдивски окръг от 9 септември 1944 г. до 1 януари 1957 г.

лица⁶⁰⁷, които отричат интеграцията на НРБ със СССР, провеждат противодържавна агитация и пропаганда, разпространяват зловредни слухове и хули срещу БКП и партийни ръководители, в отделни случаи се групират в нелегални групи с остра вражеска насоченост, поддържат контакти без ограничение на бивша политическа принадлежност и изчакват събития в тяхна полза⁶⁰⁸.

14.1.1. Индустириалци и търговци

Към 1947 г. в Пловдив има 218 акционерни, събирателни и ограничени отговорни дружества, стотици бакали и хиляди дребни търговци, които се занимават с производство и търговия на тютюни, метални произведения, текстил, химикали, захарни изделия, храни, вина и др. (АД „Балкан“, АД „Кирил Берлинов“, АД „Братя Георгиеви“, АД „Българска оризарна“, АД „Петрол“, АД „Бейзогаз“, АД „Спирт“, АД „Марица“, АД „Коприна“, АД „Съединените тютюневи фабрики“ и др.)⁶⁰⁹ Някои от пловдивските индустриалци и търговци не доживяват национализацията, защото са ликвидирани след 9 септември 1944 г., като търговеца Тодор Мерджанов⁶¹⁰, собственик на мандри, воденици, кръчми, магазини в Пловдив и в родната му Копривщица. Изграденото от него земеделско стопанство е с най-модерни машини. С предприемчивостта си осигурява работа на много работници и е известен със своята благотворителност. След като е ограбен и жестоко измъчван, е хвърлен в кладенец и е обявен за безследно изчезнал от Пловдивския областен съд през юни 1945 г.

В ТВО са възворени Тодор Йорданов⁶¹¹ – търговец на мотори и велосипеди; Иван Хлопков⁶¹² – търговец на манифактурни стоки и кинкалерия и Петър Анчев⁶¹³ – търговец на зеленчуци, собственик на овощни градини, бивш помощник-кмет, околийски управител, училищен настоятел.

⁶⁰⁷ АКРДОПБГДСРСБНА, ф. 22, оп. 1а, а.е. 885, л. 1–2, доклад относно извършената проверка на състоянието на агентурно-оперативната работа в ОУ на МВР – Пловдив – VI управление на ДС – бивши контрареволуционни остатъци, подготовка, опит и бягство зад граница и анонимна дейност за времето от 28 октомври до 6 ноември 1974 г.

⁶⁰⁸ Пак там, л. 90, 96.

⁶⁰⁹ АКРДОПБГДСРСБНА – Пд, ф. 1, оп. 16, а.е. 38, л. 108–109, справка относно съществувашите преди национализацията акционерни дружества, ООД и събирателни дружества в Пловдивски окръг.

⁶¹⁰ Данните са предоставени на интернет сайта pametbg.com през октомври 2016 г. от Христо Атанасов, внук на Тодор Мерджанов.

⁶¹¹ АКРДОПБГДСРСБНА – Пд, ф. 1, оп. 16, а.е. 38, л. 33, списъци на установени лица по линия на „бивши хора“ от окръга, изготвен през 1958 г. – ОУ на МВР – Пловдив.

⁶¹² Пак там, л. 25.

⁶¹³ Пак там, л. 30.